

Свети Климент Охридски – първ епископ на български език († 27 юли 916)

Свети Климент Охридски е първият епископ, проповядвал на старобългарски език. Българската православната църква го тачи като един от светите Седмочисленици. Тя празнува неговата памет и именния му ден на 25 ноември, а в деня на неговата смърт – 27 юли, чества паметта на всичките свети Седмочисленици: Кирил, Методий, Климент, Наум, Сава, Горазд и Ангеларий.

Предполага се, че Климент е роден в Югозападна Македония. Данните за живота му преди неговата дейност в Македония са оскъдни. Те се намират в две гръцки жития: „Пространното житие на Климент Охридски“ от Теофилакт Охридски (1084–1107) и в „Краткото житие на Климент Охридски“ или т. нар. „Охридска легенда“ от друг охридски архиепископ и също грък – Димитрий Хоматиан (1216–1234). Хоматиан пише, че първите гръцки преводи Климент е направил на „тукашния български диалект“. Теофилакт е този, който го нарича „първ епископ, който проповядвал на български език“ (πρωτος εν βουλγαρω υλοοση επισκοπος) и „най-учен мъж“ (ανηρ λογιωτατος). Хоматиан пише за Климент: „Първ той заедно с божественния Наум, Ангеларий и Горазд усърдно изучил Свещеното писание, преведено с божествено съдействие на тукашния български диалект от

апостолен отец, и отначало още бил заедно с Методий, известния учител на благочестие и православна вяра на мизийския народ.“

РАННИ ГОДИНИ

Вероятно Климент е участвал на младини и в хазарската и аланската мисии на Кирил и Методий през 859–861 г. Приема се, че равноапостолните просветители на славянските народи св. св. Кирил и Методий, когато се отправили към Моравия, са взели юношата Климент. Климент придружавал своите учители в Рим. В някои по-късни славянски жития се казва, че презвитер Климент е бил ръкоположен заедно с Наум в свещенически сан от папа Адриан II в Рим през 868 г. След смъртта на Кирил в Рим през 869 г. Климент се връща с Методий в Панония и Великоморавия, а след като Методий

умира (пролетта на 885 г.), Климент, заедно с избрания от Методий за негов наследник Горазд, оглавяват продължаващите спорове с германския клир и с новия моравски княз във Великоморавия. Изгонен заедно с другите ученици, в края на 885 или през 886 г. преплува на сал река Дунав и пристига в България заедно с Наум Преславски, Сава, Ангеларий и може би Горазд. Всички те намират добър прием в България, която вече е приела християнството и имала нужда от учители на славянски език.

ЗАВРЪЩАНЕ В БЪЛГАРИЯ

Теофилакт Охридски разказва, че самият Борис I всеки ден беседвал с учениците на Методий. Ангеларий скоро умира и в Плиска остават само Климент и Наум Преславски. Наум се установява в столицата и поставя основите на Преславската книжовна школа, а Климент е изпратен в 886 г. в областта Кутмичевица да основе втория главен книжовен център в държавата. В „Дюканжовия“ списък на българските архиепископи пише изрично: „Климент, като станал епископ на Тивериупол (или) Велика, сетне бил натоварен от Бориса, цар на българите да надзирава и третия дял на българското царство, т.е. от Солун до Йерихо и Канина и (или) Тасипият.“ (И. Иванов. Български старини из Македония 1931.) В Кутмичевица Климент отсяда главно в третото от подарените му от Борис I имения, което е било около Охрид, където създава Охридската книжовна школа, първия славянски университет.

ПРЪВ ЕПИСКОП НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК

За седем години (886–893) той обучава на глаголица, и както пише Теофилакт „на българско наречие“, близо 3 500 ученици, които приемали свещенически сан и постепенно измествали гръцкото духовенство с неговия непонятен за простия народ гръцки език. През 893 г. е извикан от новия цар Симеон в Преслав, където е ръкоположен за епископ на Величката епархия (Велека / Великия и Дрембица) в същата област, с титлата „Велички“. Като свещеник и епископ той неуморно работил 30 години (886–916 г.) за утвърждаване на християнската вяра сред своя народ. Климент основава в Охрид с помощта на цар Симеон манастира св. Панталеймон (не случайно едноименната църква в Преслав е първият славянски културен център) и още една църква, която после става архиепископско седалище. Свети Климент Охридски е един от най-значимите автори на старобългарски език, той пише жития, похвални слова, църковни химни, превежда църковни текстове. В на-

ката се посочват от 15 до 50 негови съчинения. В „Краткото житие“ се казва, че той „измислил и други форми на буквите за по-голяма яснота от ония, които изнамерил мъдрият Кирил“. Климент опростил глаголицата и съставил буквите на тъй наречената славянска азбука „кирилица“. За последен път Климент се отправя в Преслав и моли цар Симеон да го освободи от задълженията му като епископ. Уморен от пътешествието, но работещ над превода на Триода, Климент умира на „27 юли 6121 г.“ – 916 г. в Охрид. Погребан е в притвора на „неговата“ манастирска църква „Св. Панталеймон“ („Стари св. Климент“), превърната около 1515 г. в джамия, днес руина. Останките му са пренесени в охридската църква „Св. Богородица Периблептос, наречена след това „Св. Климент“. След като умира неговите мощи вършат чудеса, затова е наречен Охридски чудотворец. Скоро след неговата смърт епископ Климент е канонизиран.

(Г.Б.)

ИЗ „ПОХВАЛА ЗА НАШИЯ БЛАЖЕН ОТЕЦ И СЛАВЯНСКИ УЧИТЕЛ КИРИЛ ФИЛОСОФ“

Христоролюбци,
Ето, възсия за нас Светлозарната памет на нашия преблажен отец Кирил, новия апостол и учител на всички страни.
Със своето благочестие и красота той изгря на земята като слънце, просвещавайки целия свят чрез зарите на триипостасния Бог. Божията премъдрост си съгради храм в неговото сърце и върху неговия език като върху херувим почиваше Светият Дух, който винаги раздава дарове според силата на вярата, както е казал апостол Павел: „На всеки един от нас благодатта е дадена по мярката на дара Христов“ (Еф. 4:7). Нали Господ е казал: „Който ме обича, и аз ще го възлюбя, и ще му се явя сам (Иоан. 14:21); ще си направя жилище в него и той ще ми бъде син, а аз ще му бъда баща“ (по Иоан. 14:23).
Търсейки такова отечество, този преблажен отец и наш учител изостави цялата красота на този живот, слава, дом и богатство, баща и майка, братя и сестри. Още от младини той беше чист като ангел, отклоняваше се винаги и отбягваше от житейските наслади, прекарваше времето си винаги в пеење на псалми и славословия, и в духовно поучение, като следваше само оня път, по който се възлиза на небесата. И затова божията благодат се изля в уста му, както е казал премъдрият Соломон: „На устните на премъдрия се намира знанието (по Притч. 16:7), а на езика си той носи закон и милост“ (Притч. 3:16). Чрез това нашият учител затвори злохулните уста на еретиците.
Когато се появи ереста през времето на иконобореця Теофил, много години светите икони бяха преследвани, унищожавани и непочитани. А при благоверния цар Михаил православните, като свикаха събор, изпратиха Кирила срещу тези еретици и той унищожи като с огън всичката им злоба чрез духовната си сила.

Климент Охридски